PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 303 - Cena 4.- lire | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | TRST, sreda, 29. maja 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1 - I. Tel. št. 93806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

"Fratellanza giuliana,,

Reakcionarno vodstvo osamljenih branitelјev italijanstva Julijske krajine in Trsta si je popolnoma v svesti škodljivosti, ki jo njihovemu «Glasu vpijočega v puščavi» povzročajo kriminalni izpadi njihovih najbolj zagrizenih pristašev. Politična preteklost in vzgoja teh pristašev, ki v svojih pobesnelih podvigih pogostoma in kaj radi segajo po zločinu, je lahko samo vzgoja, ki je v nji fašizem zastruplјal mlade italijanske generacije, da bi si ustvarili potrebno poslušno orodje za ostvaritev svojih imperialističnih načrtov. Osnovne poteze te vzgoje so sicer vsem znane, vendar ne bo škodilo, če jih ponovno označimo.

Vsaka politična organizacija, ki temelji na izključnem pospeševanju koristi lastnega naroda na škodo sosednih narodov, ki zanika načelo narodne enakopravnosti in, zlorabljajoč ljubezen do domovine, vceplja in goji sovraštvo do tujih narodov, se mora nujno zateči k političnim nasilja, če hoče da bi beseda meso postala. Primer fašizma je zelo poučen. Pomanjkanje občečloveškega ideala bi pri fašizmu ne moglo biti popolnejše, kot je bilo v resnici. Zaradi tega je moral fašizem seči po edinem sredstvu, ki mu je preostalo, to je h kultu sile, k legendi «osmih milijonov bajonetov». Za vprašanje, ki nas trenotno zanima, ni važno, kakšna je bila praktična vrednost teh osmih milijonov; vsak fašist pa je še danes trdno prepričan, da je le izdajstvo krivo italijanskega poraza. Kako ta trditev drži, je razvidno iz dejstva, da je vprav orožje glavna nada širom Italije organiziranih fašističnih tolp.

Sporedno s kultom sile je fašistična vzgoja pospeševala sistematično poneumnjevanje mladine in ljudstva. Fašizem je skrbno pazil na to, da mladina ne bi mislila. Mislili: evo glavne nevarnosti za stoletje fašizma».

Ti dve načeli, kult sile in poneumnjevanje ljudstva, zasledimo v vseh institucijah fašistične množične vzgoje. Kam je ta vzgoja privedla italijanski narod, nam ni potrebno razlagati. Kako globoko je vanj prodrla, pa občutimo zlasti mi Primorci in Tržačani, ki spoznamo na prvi pogled fašistično poreklo «dejanj» italijanskih fašističnih izživačev, in nič manj fašistično poreklo sloga v še tako demokratično frazo zavitih italijanskih šovinističnih novinarjev. Če beremo samo nekaj odstavkov tega, kar pade z njihovega peresa, nam postane koj jasno, da je vsa njihova muka in napor prikazati se kot demokrate že v naprej obsojena na neuspeh. Ne gre in ne gre: svoje fašistične duše ne morejo zatajiti, ker je njihova demokracija dejansko le toliko demokracija, kolikor je lahko demokrat fašist, ki je bil temeljito poražen. Na splošno lahko rečemo, da je italijanska demokracija še vedno v glavnem demokracija poraženega fašizma in le delno demokracija antifašistične borbe.

Najnovejši primer politične kamuflaže ostankov fašizma nam nudi pri nas pred kratkim ustanovljena organizacija, ki si je nadela nadebudno ime «fratellanza giuliana». Ustanovili je niso takrat, ko se je v borbi kovalo resnično bratstvo med Italijani in Slovani, ne; takrat so imeli drugo, važnejše delo. Ustanovili so jo danes, ko bajka o italijanstvu Julijske krajine ne najde več kredita niti pri gospodu Byrnesu, drugače tako dovzetnemu za italijansko jadikovanje. Zadeva je zelo resna. Isti gospodje, ki so po prvi svetovni vojni napadali Wilsona, ker je Italiji prisodil premalo jugoslovanske zemlje, so postali danes njegovi največji branitelji. Po njihovem kompetentnem mnenju je bil Wilson edini, ki je imel o italijanstvu Julijske krajine kolikor toliko čiste pojme, vsaj približno tako čiste, kot jih ima v isti zadevi g. De Gasperi. Mednarodni škandal pa je, da se ključ zavezniški komisiji, ki se je lahko na licu mesta prepričala o zadevi, celo g. Byrnes sam pridružuje mnenju Molotova, Bevina in Bidaulta glede italijanstva Julijske krajine. De profundis!

Kaj zdaj? Italijanstvo Julijske krajine je skrahiralo. Kmalu bo skrahiralo tudi italijanstvo Trsta. V tem usodnem trenutku se pojavi «fratellanza giuliana», in rešitev je tu. Izgledov sicer ni mnogo: Slovenci jih poznajo predobro, Hrvati imajo tudi svoje izkušnje, antifašistični Italijani so se že itak odločili takrat, ko je «fratellanza giuliana» še hodila v črni srajci. A denar je na razpolago. In to precej denarja, tako se je «fratellanza giuliana» odločila za potovanja. Na Kras? Obnavljat uničene vasi? Ne bodimo prostaški! Tako plemenito udruženje kot je «fratellanza giuliana» se ne more pečati s posli kot so obnavljanje kmečkih domov, gospodarskih poslopij in podobno, kar nikakor ne more ustvarjati bratstva med narodi, še manj pa prispevati k bratskemu sožitju med Slovani in Italijani pri nas. Ne; oni ljubijo potovanja: obiskali so Rim (čemu, ni znano); nameravajo obiskati Pariz, London, Washington, morda celo Moskvo. Vsekakor zelo zanimiva turneja. Za utrjevanje bratstva med Italijani in Slovani, (da bi naziv ne ostal prazna beseda) pa razpolagajo s primernim številom izzivačev, ki bodo s pljuvanjem, žvizganjem, metanjem kamenja, razbijanjem lokalov in dvojezičnih napisnih desk, z napadi na mirno prebivalstvo in s podobnimi kulturnimi sredstvi nedvomno kos visokemu cilju.

Razne razmejitvene črte
ne bodo razbile enotnosti primorskega ljudstva

Izjave podpredsednika jugoslovanske vlade Edvarda Kardelja dopisniku lista „La Voce del Popolo"

Pariz, 28. maja — Ob svojem odhodu v Jugoslavijo po zaključenem zasedanju ministrov zunanjih zadev v Parizu je podpredsednik jugoslovanske vlade in vodja jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj sprejel na letališču v Le Bourgetu posebnega poročevalca lista «La Voce del Popolo» in mu podal sledečo izjavo:

«Izrazite preko vašega lista mojo prisrčno zahvalo italijanskemu ljudstvu v Istri in vsej Julijski krajini za številne pozdrave in potrdila o njegovi trdni volji za priključitev k Jugoslaviji, ki mi jih pošilja. Vse te izjave ne pomenijo samo potrdilo stališča, ki ga je zavzela skupno z ljudstvom Julijske krajine jugoslovansko vlada, pač pa so hkrati prepričljiv dokaz visoke politične zavednosti italijanskega ljudstva v Julijski krajini. Italijansko ljudstvo v Julijski krajini je v polni meri spoznalo, kje je njegov pravi interes, kje je bodočnost in sreča delovnega ljudstva.

Ta njegova zavest bi lahko služila za primer in pouk mnogim ljudem v današnji Evropi, ki nudijo v raznih obilkah podporo imperialističnemu nacionalizmu. Nova Jugoslavija in duh, ki v njej vlada, nima nič skupnega s takim reakcionarnim nacionalizmom. V novi Jugoslaviji uživajo vsi narodi polno svobodo in enakopravnost ravno zaradi tega, ker nova Jugoslavija skrbi za človeka, ki dela, ki ustvarja, ki se bori proti izkoriščanju človeka po loveku.

Obrekovalci so o nas govorili, da sovražimo italijansko ljudstvo, da istovetimo italijanski fašizem z italijanskim ljudstvom in da smo krivični napram italijanskemu ljudstvu. Vi, italijanski antifašisti Julijske krajine (in tudi izven njenih meja) najbolje veste, da so ta obrekovanja podla in neutemeljena.

Ne, mi ne sovražimo italijanskega ljudstva, ker smo se borili skupno z njegovimi najboljšimi sinovi proti Mussoliniju, proti fašizmu in nacizmu, in znamo dobro ceniti doprinos, ki so ga italijanski antifašisti dali v borbi za uničenje fašističnega in nacističnega gospodovanja v Evropi.

To smo dokazali tudi v praksi v Julijski krajini, kjer si danes Italijani, Hrvati in Slovenci v bratskem in vzajemnem spoštovanje narodnostnih pravic gradijo boljše življenje v bodočnosti in se zato tudi borijo. Mi znamo dobro razločevati italijansko ljudstvo od ostankov fašizma in italijanskega imperializma, ki razpolaga še z občutnimi silami in ki je ravno tak sovražnik italijanskega ljudstva samega kakor narodov Jugoslavije. In ravno zato, ker delamo to razliko, se neuklonljivo borimo proti temu imperializmu, proti ostankom fašizma za prijateljstvo z italijanskim ljudstvom. Prijateljstvo in enotna antifašistična fronta Italijanov, Hrvatov in Slovencev Julijske krajine je najboljši primer, da je tako prijateljstvo možno in da je v korist ljudstva, prave demokracije ter v blaginjo delovnih množic.

Nekateri bi hoteli napraviti iz vprašanja Julijske krajine in Trsta veliko mednarodno vprašanje. Govorijo o pozicijah v Sredozemskem morju, govorijo o strateških bazah, govorijo o zaščiti raznih imperijev itd. Mar ni jasno, da se za vsem tem skriva nasilna, protidemokratična, imperialistična in protičlovečanska težnja; taka težnja, ki je v preteklosti tako pogostoma pognala človeštvo v vojne katastrofe? Ta težnja se lahko zakrinka z raznimi frazami in «demokratsko» terminologijo, toda v bistvu ne postane s tem nič manj nasilna, nič manj protičlovečanska.

Koliko bolj je napram vsemu temu moralno — politično močnejše in dragocenejše dejstvo, da se je v Julijski krajini po volji ljudstva samega in v borbi proti fašističnemu sovražniku ustvarilo bratstvo in edinstvo med italijanskimi, hrvaškimi in slovenskimi ljudskimi množicami! Kako jasno priča-zuje že dejstvo samo, da je prišlo do bratstva, globoko demokratični, ljudski in napredni značaj tega bratstva! V tem je današnja moč ljudstva Julijske krajine. In spričo te moči lahko to ljudstvo gleda z zaupanjem v bodočnost.

Razni ljudje lahko začrtavajo po zemljevidu Julijske krajine razne črte, toda vse te črte bodo ostale le na papirju, ker ne bodo mogle razbiti enotnosti ljudstva Julijske krajine. Te črte ne morejo odvzeti ljudstvu Julijske krajine vseh treh narodnosti jasne zavesti, da ima ono danes v svojih rokah ključ do svoje bodočnosti in da mu hočejo tuje sile ta ključ iztrgati iz rok.

Julijska krajina ni dežela, katere usoda se da določati za zeleno mizo, ne da bi se pri tem upoštevala volja ljudstva, ki tam živi. Kdor bi to poskušal napraviti, bi povzročil veliko nesrečo.

Na konferenci zunanjih ministrov se to pot ni dosegel sporazum o Julijski krajini. Toda jaz verujem, da ogromna večina ljudstva Julijske krajine ne bo razočarana v svojih upih in pričakovanjih. Kar se tiče jugoslovanske vlade, lahko ponovno zagotovim, da bo odločno bramila pravično stvar narodov, pravično stvar ljudstva Julijske krajine'.

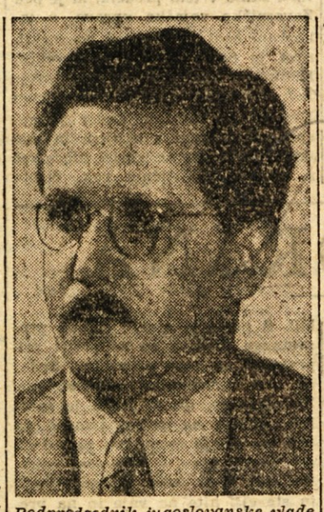

Podpredsednik jugoslovanske vlade E. Kardelj

STALIN SPREJEL MARŠALA TITA

Moskva, 28. Tanjug — Ministrski predsednik ZSSR Stalin in zunanji minister Molotov sta včeraj sprejela predsednika zvezne vlade FLRJ maršala Josipa Broza-Tita, notranjega ministra generala Aleksandra Rankoviča, načelnika generalštaba Jugoslovanske armade generala Kočo Popoviča, predsednika srbske vlade dr. Blagoje Neškoviča, predsednika slovenske vlade dr. Borisa Kidriča in jugoslovanskega veleposlanika v ZSSR Popoviča.

Sprejemu je prisostvoval tudi sovjetski veleposlanik v Jugoslaviji Lavrentijev.

Titove izjave ob prihodu v Moskvo

Moskva, 28. (VZN) — Včeraj ob prihodu maršala Tita je bilo letališče okrašeno z jugoslovanskimi in sovjetskimi zastavami. Po svojem prihodu je maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito podal naslednjo izjavo:

«Veselim se, da vas morem tu v prestolnici Sovjetske zveze pozdraviti v imenu vlade FLRJ in narodov Jugoslavije. Poteklo je leto dni, odkar sta bila prijateljstvo in sodelovanje med Sovjetsko zvezo in narodi Jugoslavije tu uradno potrjena. V teku tega leta je imelo to sodelovanje velik pomen za razvoj in okrepitev FLRJ.

Narodi Jugoslavije so se v teku tega leta prepričali, da imajo v Sovjetski zvezi svojega najiskrenejšega prijatelja in največjega zaščitnika, ki pomaga pri mirni obnovi ravno tako, kakor je pomagal v vojnem času. Zato se zahvaljujem sovjetski vladi, veliki Sovjetski zvezi in njenim narodom za vso pomoč, ki jo dobivajo narodi Jugoslavije».

Vodji delegacije JK in Trsta Francetu Bevku

PARIZ.

Izvršni odbor Slovansko - italijanske antifašistične unije za Julijsko krajino in Trst pošilja v imenu slovansko-italijanskih antifašističnih množic Trsta in Julijske krajine Vam in vsem članom delegacije tople pozdrave.

Antifašistične množice Trsta in Julijske krajine so Vam globoko hvaležne za delo, ki ga ob Vašem bivanju v Parizu opravljate. S popolnim zaupanjem zasledujejo Vaše napore za pravilno rešitev problema Trsta in Julijske krajine. V imenu vseh antifašističnih množic Julijske krajine in Trsta Vam zagotavljamo, da je Vaše delo resničen izraz zahtev vsega našega ljudstva, ki stremi za tem, da se mu čimpreje priznajo pravice, za katere je dalo tako ogromne žrtve na strani velikih zaveznikov.

Naprošamo Vas in vse člane delegacije, da vztrajate še nadalje v Vaših naporih za dosego naših pravičnih zahtev po priključitvi celotne Julijske krajine s Trstom k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, ker drugačne rešitve naše ljudstvo ne bo nikdar sprejelo.

Izvršni odbor SIAU
za Julijsko krajino in Trst

15.000 glava množica proslavlja v Kopru 54. obletnico rojstva maršala Tita
(Glej poročilo na drugi strani)

Manifestacija nedeljivosti Julijske krajine

Z volitvami v odbore SIAU je primorsko ljudstvo protestiralo proti krivičnim razmejitvenim črtam

Sijajni rezultati volitev v odbore SIAU na Goriškem so pokazali strnjenost našega delavca, kmeta in izobraženca. Ta strnjenost, skovana v težki štiriletni osvobodilni borbi, je ob volitvah še posebej prišla do izraza pri samih volitvah. Rezultati so pokazali, da protifašistično ljudstvo, zbrano v svojih krajevnih organizacijah, popolnoma odobrava pravilnost politike svojih funkcionarjev; pokazali so pa tudi, da je vprašanje trdne zveze delavcev, kmetov, delovne inteligence in vseh demokratičnih množic danes glavno in osnovno vprašanje, ki je bilo kronano s tako mnogoštevilno udeležbo 26. maja ob prvih tajnih, svobodnih in demokratičnih volitvah.

Rezultati dokazujejo, da so množice pravilno razumele in se odzvale svoji dolžnosti. Veličastni uspeh in izid volitev potrjujejo skupne napore in prizadevanje vsega našega ljudstva, da se naše narodno vprašanje čimprej dosledno in pravično reši. Ponovno je bila izražena edistvena ljudska volja, tista volja, s katero so štiri leta dajali svojo kri in se uporno borili za srečnejšo bodočnost našega naroda. Prej nas je družila uporna in težka borba z orožjem, danes nas druži še težja politična in gospodarska borba za enotnost in nedeljivost Julijske krajine. Prej je slonela naša zveza predvsem na vprašanjih narodne osvoboditve, danes pa sloni na čimprejšnji priključitvi k naradnemu telesu — k Jugoslaviji.

Odnos do volitev nam je ponovno potrdil, da je naše ljudstvo na visoki politični ravni, da je politično zrelo in pripravljeno, zmožno kovati samo svoje življenje. To so tiste sile ki dajejo poleta in odločnost slehernemu članu velike in mogočne slovensko - italijanske antifašistične unije. Volitve in rezultati so pa tudi razkrinkali do temelja vse politične špekulante in odpadnike našega naroda na Primorskem. Zakaj? Zato ker so rezultati pokazali, da prav za prav tistih malostevilnih izdajalcev, ki so se vezali na politiko sredincev ni, ostali so le poedini skrivači, popolnoma odtrgani od ljudskih množic, ki skušajo z zahrbtnimi nadapi ovirati razvoj in enotni nastop vsega našega primorskega ljudstva. Primorsko ljudstvo je s svojim enotnim in složnim nastopom pri voltivah v SIAU samo potrdilo svoje težnje in izrazilo svojo pravico do priključitve k Jugoslaviji. Primorsko ljudstvo je z volitvami najodločneje protestiralo proti krivičnim predlogom medzavezniških strokovnjakov na Svetu zunanjih ministrov v Parizu.

Z druge strani so pa volitve tudi potrdile, da italijansko - slovensko bratstvo ni noben propagandni manever temveč živa stvarnost, ki je bila kronana s tako sijajnim rezultatom 26. maja.

Novoizvoljeni odbori SIAU se bodo odslej opirali na vso demokratično in svobodoljubno prebivalstvo Goriške in so obenem porok, da se bodo težnje in pravice našega prebivalstva pod demokratičnim in novoizvoljenim vodstvom uresničile.

L.

Pomen volitev

Pri tajniku SIAU za goriško okrožje se je oglasil naš urednik in mu zastavil nekaj vprašanj v zvezi z zaključkom volitev v krajevne in ulične odbore SIAU.

Razgovor se je razvijal takole:

1. Kakšen političen pomen imajo tajne volitve SIAU?

Tajne volitve v odbore SIAU po svojem političnem pomenu nedvomno presegajo okvir našega okrožja pa tudi pomen, ki jim ga pripisujejo člani sami. Volitve je treba razumeti s stališča programa SIAU, za katerega se ta enotna politična organizacija bori. Volivci, ki so včlanjeni v tej antifašistični organizaciji, ki obsega vse resnično demokratične elemente ne glede na narodnost, prepričanje ali vercizpoved, in ki se bore za uresničenje programa SIAU, so šli na volišče ne samo zato, da svobodno, tajno in neposredno izvolijo svoje politične predstavnike, ampak predvsem z zavestjo, da ponovno izpričajo svojo odločno voljo, da hočejo uresničenje programa SIAU.

Šli so na volišče za program, ki v glavnem obsega sledeče štiri točke:

1. priključitev celotnega ozemlja Julijske krajine s Trstom k FLRJ,
2. borba za uničenje vseh ostankov fašizma,
3. borba za ohranitev in utrditev demokratičnih pridobitev, to je za ljudsko oblast,
4. za krepitev in utrditev italijansko-slovanskega bratstva.

Če potem vzamemo še nekaj številk iz volitev samih in če upoštevamo prilike, v katerih so se volitve vršile, nam je politični pomen tajnih volitev povsem jasen.

Na podlagi dokončnih rezultatov volitev je, recimo, v mirenskem okraju, ki je po udeležbi na tretjem mestu, izid volitev sledeči:

Od skupnega števila 10.100 prebivalcev je vpisanih v SIAU 6.204, kar pomeni, da so včlanjeni v SIAU razen redkih izjem vsi nad 18. let starosti. Od teh je volilo 5 tisoč 538, to je približno 90% volivnih upravičencev. Če potem računamo, kot je splošno znano, da odpade pri samih upravnih volitvah zaradi odsotnosti, bolezni in drugih naprilik približno 10% volivcev, vidimo, da je v mirenskem okraju šlo na volišče vse. Pri nekaterih manjših vaseh je udeležba 98 ali 100 odstotna.

Če upoštevamo, da smo pri pripravah za izvedbo volitev naleteli na ovire s strani ZVU, ki je prepovedovala in ovirala zborovanja, kot recimo g. guverner Clarke Painter na Kobariškem, če upoštevamo, da preganjajo antifašiste že samo zato, ker imajo člansko izkaznico SIAU, če upoštevamo, da je šlo skozi goriške zapore že stotine antifašistov samo zato, ker so svobodno in javno izražali odločno voljo svoje pripadnosti k Jugoslaviji, če upoštevamo, da v Gorici razbijajo napisne deske, ker so dvojezične in da se ti elementi nekaznovano sprehajajo po ulicah, potem nam je pomen tajnih volitev v odbore SIAU docela jasen. Udeležbe, razgibanosti, zanimanje ni naključje ali pa plod propagande, kot skuša to prikazati sovražnik, ampak je dokaz globoke politične zavesti in zrelosti, neomajnega zaupanja v svojo politično enotno organizacijo, je znak odločne volje izbojevati pridobitve in pravice, ki jih vsebuje sam program SIAU.

Sovražni tabor - zbirališče odpadnikov

2. Kakšen vtis bodo napravili rezultati na samo javnost?

Priznati moram, da je sam okrožni odbor SIAU presenečen nad izidom volitev, zanimanjem in skrbnostjo pri izbiri predstavnikov, ki je splošno zajelo vse volivce. Toliko večje presenečenje morajo rezultati roditi med javnostjo, ki še zdaleč ne pozna skrite sile naše antifašistične organizacije. Ako govorimo o javnosti jo ločimo na dva dela: na pristaše SIAU in na njene sovražnike. Med pristaši SIAU vlada, iz razumljivih razlogov, veliko zadoščenje in silna vera v lastno moč in v uspeh pri dosegi ciljev, ki si jih je SIAU postavila. Med sovražniki ne more roditi drugih vtisov kot porazne. V njihovem taboru vlada nemir, razdor, nezaupljivost, poplah, nesoglasje. Drugače tudi ne more biti. Kakor koli manevrirajo, s kakršnimi koli frazami ali zastavami, vedno se znova pokaže, da se ljudskih množic ne da «farbati» in da nočejo piti iz praznega vedra. Tako postaja sovražni tabor zbirališče odpadnikov, ki se kaj dobro počutijo v isti vrsti s fašističnimi in profašističnimi elementi.

Na one, ki stoje ob strani, ki pa so po svojem bistvu demokrati in pošteni ljudje, bodo volitve ugodno vplivale, ker so ponovem dokaz, da poti sta samo dve. Ugoden vtis bodo volitve napravile na te elemente že iz samega razloga, da so bile demokratične, tajne in da so imeli volivci možnost zbirati svoje politične predstavnike tajno in svobodno.

Za ono javnost, ki presega okvir naše pokrajine, bodo volitve v krajevna tajništva ponoven dokaz, da je na skrajnem zapadu, tam kjer se stikata dva naroda, ljudstvo, ki je danes prav tako odločno v svojih pravičnih zahtevah po priključitvi k Jugoslaviji, kot se je včeraj enotno, odločno in vztrajno borilo proti fašizmu na strani zavezников. So pa tudi obtožba tistim, ki skušajo z raznimi črtami deliti kar je nedeljivo in odmeriti kazen za plačilo.

Slovenci, Italijani in Furlani manifestirajo za FLRJ

3. Ali boste seznanili Svet zunanjih ministrov z izidom volitev?

Tudi rezultatov teh volitev se bomo poslužili, da bomo Svetu zunanjih ministrov pokazali, da je našemu ljudstvu na skrajnem zapadu, bolj kot kdaj koli pri srcu pravična rešitev državne pripadnosti in so trdno odločeni izbojevati zmago pravice za vsako ceno. Toliko bolj, ker so tu tisoči in tisoči Furlanov in Italijanov na volitvah neizpodbitno in prav tako odločno manifestirali za nedeljivost Julijske krajine in željo živeti združeni s Slovenci in Jugoslovani v FLRJ, kot so to storili prebivalci Brd, Slovenske Benečije in Kanalske doline.

Francosko-jugoslovanska trgovinska pogajanja

Pariz, 28. Reuter. — Včeraj so se pričela pogajanja za sklenitev trgovinskih pogodb med francosko vlado, med Jugoslavijo in Poljsko.

Na osnovi predloženega sporazuma bi dobivala Francija iz Jugoslavije les, rude, konopljo, usnje in zelenjavo, v zamenjavo za industrijske stroje in druge proizvode. Od Poljske bi Francija prejemala premog in papir v zamenjavo za rudniško električno industrijsko opremo, avtomobile in fosfate.

Ameriška federacija dela proti Trumanovim predlogom

Washington, 28. AFP. — «Trumanov predlog, naj se stavkujoči vključijo v vojsko, lahko uvede v ZDA fašizem in postavlja obenem vlado v isti tabor z zasebno industrijo proti delavcem», je izjavil William Green, predsednik ameriške federacije dela.

Green je dodal, da se bo ameriška federacija dela «do zadnjega diha borila proti tem Trumanovim predlogom, prav tako pa proti pooblastilom za čas stavke, o kateri sedaj razpravlja kongres.

London, 28. AFP. — 15.000 rudardarjev premogovnikov v Yorkshire je prenehalo z delom in stopilo v stavko.

PARIZ. Vojaško sodišče je včeraj obsodilo dva ameriška vojaka, ki sta se udeležila več kot 12 oboroženih napadov v Parizu na 35 let prisilnega dela.

Sestanek namestnikov zunanjih ministrov

Pariz, 28. AFP. — Po predpopoldanski seji, ki je bila posvečena vprašanju postopka, so se namestniki zunanjih ministrov popoldne ponovno sestali. Večina seje je bila posvečena poročilu italijanskega predstavnika Di Soragne, ki je prikazal stališče svoje vlade glede Tende in Brige, ki ju zahteva Francija.

Glavni argument Di Soragne je bil v naglašanju, da nobeno dejstvo v poročilu strokovnjakov, ki so jih poslali zunanji ministri na sporno ozemlje, ne opravičuje spremembe suverenosti nad tem ozemljem. Glede ugotovitve, da prebivalstvo odlično govori francosko, je Di Soragna dejal, da je to posledica tega, da je Italija uvedla v tamkajšnje šole pouk francoščine.

V pariških uradnih krogih opozarjajo k tej točki, da ta argument ne more držati, ker je bila francoščina vsekakor uvedena v osnovne šole zato, ker ljudstvo govori francosko.

Nadalje je Di Soragna osporoval plebiscit iz leta 1860, ko se je prebivalstvo Brige in Tende izreklo za Francijo. Dejal je, da plebiscit ni bil svoboden. Francoski krogi tu ta argument živahno osporavajo in izjavljajo, da je plebiscit izvedla piemontska vlada, ki nikoli ni štedila z napori za zmanjševanje večine, ki se je izrekla za Francijo.

Italijanski predstavnik je prav tako odklanjal francoske strateške argumente, obširno pa je govoril, kako so Italiji potrebne tri električne hidrocentrale v dolini Roye, ki dobavljajo del električnega toka italijanski pokrajini Liguriji. Te tri elektrarne dajejo 10% električnega toka v severni Italiji. Po drugi strani opozarjajo v Parizu, da bi bilo paradoksno, da bi morala Francija, katere elektrarne v Breilu in Fontanu so bile porušene med francosko-italijansko vojno, graditi nove elektrarne v dolinah Tinee in Vesubia, kot to predlaga Di Soragne. Če bi Francija dobila tudi elektrarne, bi nadomestile uvoz 100.000 ton premoga letno.

Po veliki zmagi demokratičnih sil na Češkoslovaškem

Koalicijska vlada
kjer bodo sodelovale vse stranke Ljudske fronte

Praga, 28. AFP — Kakor so sklenile vse češke in slovaške stranke, bo narodna skupščina, ki je bila izvoljena v nedeljo, enoglasno izvolila dr. Edvarda Beneša za predsednika Češkoslovaške republike.

Volitev predsednika se bo vršila v prvih desetih dneh junija, kot se je to vršilo pri volitvi prezidenta Masaryka.

Izglasovali bodo zakon, na padlagi katerega bo lahko v nasprotju z ustavo prezident Beneš postopoma izvoljen za prezidenta republike do konca svojega življenja.

Že po prvih stikih med strankami, ki so imeli namen obravnavati posledice izida nedeljskih volitev v vodstvu in sestavi vlade, so potrdili da bo ostal sistem koalicijske vlade in da bodo v skladu s programom v Košicah vse stranke sodelovale v ljudski fronti.

Za razdelitev ministrskih mest se bodo vršila še nadaljnja pogajanja, da bi se moglo upoštevati razmerje sil posameznih strank.

Komunistična partija je predlagala sedanjega ministrskega predsednika Fierlingerja za novega predsednika vlade, toda socialdemokratična stranka je to odklonila, ker je njeno mnenje, da mora komunistična partija, ki je izšla iz volitev kot najmočnejša stranka, dobiti predsedniško mesto ter prevzeti odgovornost za vodstvo vlade.

Praga, 28. AFP — Češkoslovaški komunistični voditelj Gotwald, ki so mu ponudili predsedstvo vlade, je izjavil naj ohrani to mesto socialni demokrat Fierlinger, ki je na čelu koalicijske vlade.

Sestava nove češkoslovaške skupščine

Praga, 28 AFP — Po razdelitvi ostankov glasov bo sestava nove češkoslovaške skupščine, ki je bila izvoljena v nedeljo, sledeča: komunisti, češki in slovaški, 114 mandatov; narodni socialisti 55 mandatov; češka katoliška ljudska stranka 47 mandatov; slovaška demokratska strana 43 mandatov; socialdemoratska stranka (češka) 36 mandatov; slovaška stranka svobode 3 mandate; socialdemokratska stranka (slovaška) 2 mandata.

Četrta obletnica
anglo-sovjetske zavezniške pogodbe

London, 28. - Tass — 26. maja se je vršil na trgu Trafalgar Square v Londonu velik miting, ki ga je priredilo Društvo za angleško-sovjetsko prijateljstvo ob četrti obletnici podpisa anglo-sovjetske zavezniške pogodbe.

Na mitingu so med drugimi govorili tudi: Stanley Evans, predsednik narodnega sveta Društva za anglo-sovjetsko prijateljstvo, Platt Mills, član parlamenta, Ronald Franau, znani igralec, Pet Sloan, pisatelj, Cecile Chesterton, književnica, ter dr. Buster, profesor univerze v Cambridgeu.

Vsi govorniki so poudarjali, da je bilo prijateljstvo med sovjetskimi narodi in angleškim narodom, osnovano na angleško - sovjetski pogodbi, eden najvažnejših činiteljev zmage v vojni in da bi samo to prijateljstvo moglo zagotoviti trajen mir in varnost.

Shelley, članica anglo-sovjetskega odbora v Hampsteadu, je pozvala navzoče, naj delujejo za anglo-sovjetsko prijateljstvo in naj se borijo proti protisovjetski propagandi v Anglji. Helleyeva je dejala, če lahko milijoni angleških otrok in otrok drugih držav tekajo in se igrajo popolnoma brez skrbi, je to v veliki meri zasluga naporov in žrtev, ki jih je dala v svetovni vojni Rdeča armada

«Ali imajo Angleži tako slab spomin?» je vpraševala Helleyeva. «Ali so pozabili na dneve vojne? Ali so pozabili na bitko pri Stalingradu, ko so sovjetski državljani umirali, da bi rešili svojo deželo, kakor tudi Veliko Britanijo? V tem času smo bili vsi prijatelji Rusije. Kakšna bi bila naša prijatejska zvestsba, če bi dopuščali protisovjetske govore in če ne bi protestirali proti protisovjetski propagandi?»

Na koncu svojega govora je Helleyeva poudarila, da je že čas da se proglasi, da ne bi mogli brez sovjetskega ljudstva dobiti vojne in da ne bomo mogli brez njega preprečiti nove vojne.

Miting je sprejel resolucijo, ki poziva angleško vlado, da vodi povojno politiko v skladu s smernicami, ki jih je začrtala anglo-sovjetska pogodba.

KRATKE VESTI

Zagreb, 28. Tanjug. — Okrožno ljudsko sodišče v Slavonskem brodu na Hrvatskem je obsodilo enega izmed najzloglasnejših ustaških morilcev iz koncentracijskega taborišča Jesenovac, Josipa Matijevića, na smrt na vešalih. Matijević je priznal veliko število zločinov in izjavil med drugim, da je sodeloval pri množični likvidaciji internirancev v Jasenovcu, kjer je dnevno ubijal jetnike in jih mučil na peklenski način.

RIO DE JANEIRO. Brazilski mornarški strelci so zasedli pristanišče Santos zaradi stavke ki so jo pričeli včeraj pristaniški delavci v znak protesta za aretacije zaradi stavke pristaniških delavcev, ki niso hoteli natovarjati blaga na španske ladje. Kakor je znano, je pristanišče Santos eno izmed najvažnejših na svetu za izvoz kave.

COMO. Policija je odkrila krajevno neofašistično organizacijo. Večina aretirancev, med njimi 10 žena, je bilo včlanjenih v republikanski fašistični stranki. Zaplenjeno je bilo mnogo propagandnega materiala, med katerim mnogo izvodov podtalnega lista «La lotta fascista».

Primorski kmetje pišejo Byrnesu

Ondan sem šel po opravkih v neko vas na Primorskem. Na povratku sem v vlaku srečal neko tovarišico iz Repentabora. Vsa je bila navdušena nad pismom, ki ga je poslal naš dobri duhovnik Šček po «Primorskem dnevniku» g. Byrnesu. «Tako mi je bilo pri srcu, da bi mu bila stisnila roko kot borcu na položaju za časa borbe, «je dejala», bilo bi prav, če bi tudi primorski kmetje povedali g. Byrnesu, kar mu gre».

Se sva govorila o mnogih stvareh, ki smo jih Primorci znali sami rešiti. Ko sva se na postaji poslovila, mi je krepko stisnila roko s priporočilom: «Pa le napiši še ti kaj g. Byrnesu, kako mislimo mi kmetje».

Obljubil sem, zato danes pišem. Sicer ne vem, če bo g. Byrnes čital, bo pa kdo drugi na mesto njega in mu bo morda povedal.

Najprej moram povedati, da sem doma od tam, odkoder so bili tolminski puntarji. Ti so se takrat uprli tedanjim fevdalistom-grofom, ker so šli malo predaleč v njihovi objestnosti in okrutnosti. Bali so se «gospodje' grofi in plemiči moči naših prednikov in se pozaprli v utrjene gradove. Vi, g. Byrnes ste spregovorili le od daleč, z onstran oceana. Slišali pa smo zelo dobro, še preveč, zato vam nekaj povemo: sreča za vas, da ste na oni strani morja!

Vaših besed, «da bi bilo krivično, ako bi vso deželo izročili Jugoslaviji», ne moremo prebaviti. Sicer imamo dober želodec, to smo pokazali lani, ko smo se umaknili-ne vemo kakšnim interesom na ljubo, z zemlje, ki je naša od nekdaj, katero smo sami osvobodili, da se je med tem skušalo s prav diplomatično kirugijo ustvariti neko umetno tvorbo, ki prav nič ne diši po vaši toliko hvaljeni »demokraciji», ampak je zelo — preveč podobna — prejšnjemu fašizmu. Tega ne moremo, želodec se nam obrača ob taki misli. Pokazali smo lani, da nismo osvojalci, ko smo šli z naše zemlje in morali pustiti na milost in nemilost novemu fašizmu ljudstvo, ki ga je fašizem za celih petindvajset let razpel na križ, ga bičal in pljuval. To ljudstvo je zasramovano umiralo, toda ni umrlo. Zakaj ni umrlo, g. Byrnes? Zato, ker zemlja in ljudje, ki imajo tak pogum kot ga je imelo in ga še ima primorsko ljudstvo — ne umira — ampak živi!

Oni dan sem poslušal dve stari istrski mamici, ko sta se ta kole menili: «Res ne morem razumeti, kako da z nami, s Trstom in našo zemljo tako barantajo. Pravijo, da preveč zahtevamo. Ta, če bi zahtevali Florenco, Milan ali Rim — kar bi lahko, saj nam je fašistična Italija povzročila toliko gorja in trpljenja, da bi tudi s tem še ne bilo poplačano — pa hočemo samo to, kar je naše. Mi smo pač toliko razumni, da pustimo Italjanom kar je njihovega, še pomagamo jim, ker vemo, da je tudi njih tlačil fašizem».

Ste slišali in razumeli g Byrne!!!

O, v Ameriki je lepo in bi se lahko lepo govorilo od tam. Pa se ne! Vi, g. Byrnes niste lepo govorili. Če bi bili prišli med borbo k nam, bi bili videli, kako je vsa Primorska kot en sam mož šla v borbo proti fašizmu, kako so gorele naše vasi in kako smo vse to žrtvovali, da v ognju in borbi dokažemo ljubezen do te zemlje.

Ko so pred mnogimi leti obesili v Gorici na Travniku štiri najboljše kmete z utemeljitvijo, da so se tedanji «gosposki» uprli, niso vedeli, da so s tem vžgali v srcih ljudstva neugasljiv plamen sovraštva. Niso vedeli, da bo prišel dan, ki mu mi pravimo «jutri», ko jih bo sila napredka zlomila. In jih je! Danes so po Primorskem le še razvalne nekdanjih gradov. Ko je pred leti fašist — Mussolini pričel s streljanjem, zapiranjem naših ljudi in požigi vasi, je tudi mislil, da bo zgodovinski tok časa prav tu pri nas obrnil narobe. Tepeo! Čas je njega strl in pohodil.

In danes, ko režejo to našo zemljo kar štiri črte, ki so jih v XX. stoletju «učeni zapadni demokrati» zarezali v meso naše Primorske in v partizansko odpornost nas vseh, govore prav iz Amerike o neki «krivici», če bi nam «dali» — vso deželo. Mi smo že povedali, da nam ni potreba nič «dati», popraviti je treba samo tisto veliko napako in krivico, ki ste jo takrat zagrešili nad nami. Ta napaka je grenila skozi petindvajset let naše življenje. Videl je lahko ves svet, da smo dali vse, da vam pomagamo to napako popraviti. Vi pa jo še bolj zapletate! Ali veste, da smo skozi dolga stoletja potočili na to našo zemljo toliko znoja, da bi ga bilo za tako veliko in deročo reko, da bi celo vas odnesla v morje! In da smo vse te skale, njive, travnike, kraško grmovje, trnovske in idrijske gozdove prepojili z našo partizansko krvjo za osvobojenje, da boste današnji «diplomati» razumeli ta krvavi krik izmučene in v ponižanju — ki ga ravno vi povzročate — uporne Primorske, ki hoče domov v novo Jugoslavijo, da se po petindvajsetletnem trpljenju spočije na toplih materinih grudih.

Mi smo tako siti vseh «črt», da že komaj zadržujemo srd, ki hoče kar raztrgati to «diplomatično umetnost». Nikar si ne domišljajte, da bomo mi take črte le dolgo časa prenašali. Zato kar hitro naredite, kar bo edino prav. Pokažite malo več odkrite in nehimavske politike nasproti malemu — toda ponosnemu narodu, ki je šel ne samo v svoje dobro, ampak tudi za vas z golimi pestmi nad orjaško mehanizirano nacifašistično armado in jo tudi premagal na svojih tleh. Samo to vam bo v pravo čast in ponos, ne pa hinavsko zavijanje in potvarjanje dejstev. Poglejte resnici v oči taka kot je, ne se je bati, ker bi sicer lahko prišla v drugi, silnejši obliki pred vas. Ne stavljajte ovir toku zgodovine in razvoju, ki gresta naprej — in bosta šla — kljub vašim govorom. Mišla zgodovine nas je premleval, prerešetani smo bili na rešetu razvoja. Ostali smo — ker smo bili dobri! Bodite dobri tudi vi, pa bo ostal tisti zgodovinski list v knjigi človeštva, ki ga pišete v letu tisočdevetstošestinštirideset em, v pomladi demokratičnih in naprednih ljudskih množic vsega sveta — lepo popisan.

V nasprotnem primeru pa bo — grda packa, v sramoto vam in v škodo človeštva.

Tako mislimo primorski kmetje in zanje vam piše

PAGON ANDREJ - OGAREV

Prisluhnite kriku izmučene Benečije:

Živeti nam je mogoče le v Jugoslaviji

V Slov. Benečiji je italijanska vlada pozvala ljudstvo na obvezne volitve v italijansko ustavodajno skupščino. Razni agenti desničarskih strank strašijo ljudstvo z izgubo državljanskih pravic (kdo jih sploh hoče!) za dobo petih let, če se ne udeleži teh volitev. Toda svobodoljubni Benečani vztrajajo pri svoji borbi za narodno svobodo in za socialne pravice, ki jih bodo našli samo v novi Jugoslaviji. Zato tudi pošiljajo dnevno protestna pisma Svetu zunanjih ministrov v Pariz in v njih odločno protestirajo proti obveznosti volitev v Slov. Benečiji, dokler ne bo rešeno vprašanje razmejitve med Italijo in Jugoslavijo. Protestirajo tudi proti dejstvu, da smatra Italija to ozemlje kot svoj sestavni del, ne da bi upoštevala težnje ljudstva in izid mirovne konference.

V vasi Debelis nad Tarčentom so bivši partizani s titovkami na glavi dne 12. maja proslavili obletnico zmage nad nacifašizmom. Manifestacija se je izvršila kljub prepovedi italijanske in zavezniške policije. Bivši partizani so prepevali borbene pesmi ter vzklikali Titu in Stalinu. Po vasi so nosili Titovo sliko. Vmes je posegla policija, vendar se je morala spričo odločnega nastopa partizanov umakniti.

Beneško ljudstvo težko pričakuje pravično razmejitev in združitev vseh Slovencev v okviru Ljudske republike Jugoslavije. To pričakovanje postaja z dneva v dan bolj nestrpno, ker se tudi z dneva v dan stopnjuje krivično postopanje neofašističnih upravnikov ter terorističnih ozopovskih band. Dne 19. maja so italijanski vojaki na cestnem bloku v Cepletiščih aretirali tov. Velikaca Antona iz Mašerov, ki se je pred kratkim vrnil na svoj dom iz Jugoslovanske armade kot invalid. Odpeljali so ga v čedadske zapore.

V Šentlenartski občini je hodil po vaseh bivši fašist in sedaj občinski svetnik v omenjeni občini, Umberto Fonte. Sestavljal je spisek in črtal iz seznama potrebnih družin vse tiste, ki so za časa okupacije pomagali partizanskim edinicam, ki so se borile v Benečiji. V seznam pa je vključeval ljudi, ki niso potrebni pomoči in niso sodelovali v borbi proti okupatorju.

V vasi Fojdi (Faedis), ki je bila za časa septembrske ofenzive 1944. močno prizadeta, je posloval pristranski fašistično nastrojen aparat, ki mu je načeloval župan, bivši fašist Pelizzo. Toda zaradi stalnih pritožb in protestov je bil prisiljen podati ostavko. V času svojega poslovanja je vplival na videmsko prefekturo, da ni poskrbela za gradnjo cest v gorske predele, kar je bilo v načrtu. Trudil se je prikazovati, da cesta ni potrebna in da nimajo za to lesa in drugega materiala. Občinsko upravo je sprejela social-komunistična stranka, ki v mejah svojih možnosti skrbi za ljudstvo. — Zelo pristransko in krivično so v tej požgani vasi razdelili tudi 2000 zavojev, ki jih je za ubožne prebivalce daroval zavezniški Rdeči križ. Bivši partizani, ki so se borili v slovenskih partizanskih ali garibaldinskih edinicah, niso prejeli ničesar, medtem ko so nakazali 4 zavoje raznega blaga veleposestniku Gilbertu Bertossi-ju, ki ima dva kolona in je letos prodal za 3 milijone lir vina. Bivši partizan Guido Bera je dobil pomoč šele na protest, ki ga je vložil neposredno na zavezniško ravnateljstvo U.N.R.R.A.-e. Neki občinski upravnik občine Tajpana je zagrozil z aretacijo tov. Tomasetič Alojziju, ko mu je ta predložil potrdilo neke partizanske edinice za eno živinče, ki ga je dal partizanom za prehrano. Tov. Tomasetič je hotel namreč s tem potrdilom prijaviti živino kot vojno škodo.

Pavletič Marija, Bledič Margerita in še nekatere druge družine so morale poslati svoje otroke v Jugoslavijo, ker so jim ozopovci stalno grozili, da jih pobijejo. Zdaj pa se znašajo s temi grožnjami nad starši teh otrok, češ da so sodelovali v narodno osvobodilni borbi.

Odločne zahteve bivših pripornikov ZVU

ZVU je objavila, da ne bo več kolektivno sprejemala vloženih pritožb zoper zlorabo sile (oziroma nedovoljena nasilja) s strani policije. Tudi ni dovolila odboru zaprtih antifašistov, da se udeležuje raziskave proti članom policije, ki so zakrivili te prestopke.

Pri zadevni raziskavi 15. in 16. t. m. v ulici Malcanton so zapornike zasliševali štirje južno italijanski policijski oficirji. Tudi proti temu ,da bi te preiskave bile izvršene po policijskih oficirjih južno italijanskega izvora je protestiral že omenjeni odbor.

Ali se zdi morda Zavezniški vojaški upravi nepristransko, da pritožbe ljudi, ki so naklonjeni jugoslovanski rešitvi julijskega vprašanja, raziskujejo ljudje iz južne Italije?

Odbor zaprtih antifašistov je zato vložil pri ZVU sledeče zahteve: 1. priznanje tega odbora s strani ZVU. 2. upravičenost tega odbora, da predstavlja pripornike pri raziskavi o pretepanjih in zlostavljanju s strani policije. 3. da se preiskava, v kolikor bi so sploh nadaljevala, poveri zavezniškim častnikom in ne italijanskim častnikom civilne policije.

Pomagajmo vojnim sirotam

Zaloigra se je odigravala v neštetih variantah a je bila vedno ista: fašisti, pa naj si bodo Italijani, Nemci, belogardisti ali četniki, so pridrli v vasi, preiskali in izropali hiše, zažgali domove in odpeljali žrtve, pretepajoč jih, s seboj, največkrat očeta, pa tudi matere in sorodnike. Nato trpinčenje in končno strel, ki je napravil konec mukam. Včasih namesto krogle vešala, včasih tnalo in sekira. Najmilejše, kar je moglo nesrečnike zadeti, je bil odgon v tujno, v rokenovih zločincev. Toda tudi iz internacije se pogosto nista več vrnila ne oče ne mati: otroci so ostali sami na svetu, sirote.

Okrog 1500 sirot ima fašizem na vesti samo v tem predelu, ki je pod Zavezniško vojaško upravo, v takozvani coni A. Pettisoč bosanskih sirot je našlo zavetja v Sloveniji. Koliko jih ima Slovenija samo svojih? In koliko jih je šele širom Evrope, po, deželah, koder je gospodaril fašizem z ognjem in mečem? Te krivde ne izbriše nihče več s krvavih fašističnih rok. Sirote brez staršev so prav tako vnebovpijoča obtožba načloveških zločincev kakor množični pokolji, ki so jih izvršili.

Kam z nesrečnimi sirotami? Ali se je storilo kaj zanje? Ali bodo begali iz kraja v kraj kakor izgubljene živali, kakor «bezprizorni», žrtve prve svetovne vojne? Bodo med nami posledica brezdušnega kapitalističnega razvoja, v nesrečo sebi in družbi? Ali se je zavzela zanje oblast ki je za to poklicana?

Ljudska samopomoč, ki se je organizirala že lansko leto v korist partizanskim sirotam, je dosegla uspehe. Ni se doseglo toliko, da bi bile sirote popolnoma zavarovane, vendar se jim je olajšalo prvo gorje. Največ so za nesrečnike napravili preostali svojci in sorodniki sami. Obdržali so jih z vso ljubeznijo v svojih družinah in poskrbeli za njihovo vzrejo in vzgojo. Druge so vzeli za svoje ljudje, ki so sami brez otrok ali pa živijo v takih razmerah, da lahko pomagajo tudi zapuščenim. Nekaj desetoric, najpotrebnejših nege, se je zateklo v zavetišče vojnih sirot v Portorožu. Najteže pa je onim, ki so ostali na ramenih očeta ali matere s številno družino, a brez gospodarskih sredstev za preživljanje. In takih ni malo.

Javnost je dolžna storiti vse, kar je treba, da bo nesrečna mladina ostala telesno in duševno zdrava, da je ne bo dosegel nravni propad in da bo vzgojena za delo, usposobljena za borbo za obstanek. Ta mladina mora najti oporo in pomoč, da bo zrasla krepka in dobra, vzlic sovražnim silam, ki so ji vzele najdražje, skrbne, ljubeče jih starše. To ni pomoč za nekaj mesecev, ampak trajna skrb za zapuščene.

Danes, v neurejenih povojnih razmerah, je najnujneje, da se ustanovijo zavetišča za sirote vseh onih očetov ali mater, ki morajo z dnevnim delom zaslužiti vsakdanji kruh zase in za otroke. Le na ta način se da rešiti težko vprašanje. V večjih krajih bi morala že obstojati taka zavetišča. Zal da ni razumevanja za socialno nujnost niti pri tistih, ki bi morali sami dati pobudo za karitativne ustanove. V Gorici nismo našli doslej podpore, da bi dobili prostore v stavbi «Društva za varstvo sirot» organizacije, ki bi jih rada dala na razpolago.

Vprašanje varstva sirot bo ostalo pred nami, ker ne moremo zapustiti otrok tistih, ki so žrtvovali življenje za svobodo in lepši družbeni red. Vemo, da so dobra srca med nami, ki bednih sirot nikdar ne bodo pozabila. Vemo, da je med ljudstvom toliko plemenitosti, da se zapuščeni mladini ni bati prihodnjih dni.

Dobri ljudje, odprite roke in pomagajte otroku, ki je ostal sam na svetu, nesrečna žrtev zločinskega fašizma.

J. P.

CRDA izkorišča tudi uradnike

V smislu zakonov kakor tudi odredb ZVU CRDA ne bi smela odpuščati uradnikov, v kolikor ne bi mogli ostali izvrševati dela pri 40 urnem delu v tednu. Enotni sindikati pa so se ponovno prepričali, da CRDA tako izkorišča uradnike, da stalno delajo nad 48 ur tedensko. Nadalje so Enotni sindikati ugotovili, da je delo uradništva pri CRDA tolikšno, da bi tudi po zopetnem sprejemu že odpuščenih bilo za vse nad 48 ur dela tedensko.

Glede tega so predstavniki Enotnih sindikatov 13. maja obvestili o teh prestopkih načelnika delovnega urada pri ZVU, majorja Sicluna. 27. maja so Enotni kovinarski sindikati ponovno pismeno intervenirali pri ZVU, pri Zvezi industrijcev in pri ravnateljstvu CRDA ter se pri tem sklicevali na svoje pismo z 23. maja majorju Sicluna. Pri tem so neizpodbitno pojasnili, da so do 30. junija 1946 vsa industrijska podjetja podvržena kolektivni pogodbi s 13. junija 1941, po kateri morajo delo, ki bi bilo iznad 40 ur tedensko, skrčiti na 40 ur tedensko tako za delavce kot za uradnike.

Na ta način bi ne bilo mogoče odpustiti uradnikov, ampak potrebno bi bilo celo nastaviti nove in bi bilo samo pravilno, da bi na tak način tudi industrijci vsaj v tako omejenem obsegu prispevali k zmanjšanju brezposelnosti. Toda doslej niti pozivi k izpolnjevanju zakonitih predpisov niso našli pri CRDA odziva in tudi ZVU ni prisilila tega podjetja k spoštovanju zakona. Zakoni torej veljajo le v škodo delavcem. Če pa so prizadeti industric, so brezpomemben kos papirja. Če je taka praksa v coni A — v coni B bi vedeli pripovedovati delavci o drugačnem poslovanju.

KINOPREDSTAVE

NAZIONALE. 16: «Ljubim te ...» Powel, Nirna Lay.
FENICE. 15: Dve predstavi: «... znam te, šemica» - L. Baarova, E. De Filippo, P. Stoppa ter dokumentarni film.
SUPERCINEMA. 16: «Nekdo se je vrnil» - A. Magnini, G. Cervi.
FILODRAMMATICO. 16: «Dekline ljali v Grand Hotelu» - M. Parely.
ITALIA. 16: «Ti si moja» - Barbara Stanwyck, H. Tonda.
ALABARDA. 16: «Njena pot» - L. Baarova.
IMPERO. 16: «Plamen strasti», zadnji dan.
VIALE. 16: «Dve zaljubljenki» - M. Dea.
MARE. 15.30: «Leningrad v borbi», «Smrt patriarha Sergija».
MASSIMO. 16: «Tujka» - V. Romance.
GARIBALDI. 15.30: «Nataša».
NOVO CINE. 16: «Zgrabite one ženo».
ARMONIA. 15.30: «Skrivnostna melodija» - Varieté.
ODEON. 15.30: «Bodoči zaljubljenci» - G. Moore, G. Grant.
SAVONA. 16: «Učiteljica se zabavlja» - K. Ekulend, A. Bohlin.
MARCONI. 15.30: «Maman Colibri» H. Duflos, F. Dumont.
AZZURRO. 16: «Razkošna stanovanja» - A. Sothern.
RADIO. 15.30: «Rdeča puščava».
CENTRALE. 15.30: «Kitajsko mesto» - B. Karloff.
VITTORIA. 16: «Vir čudežev» - V. Gioi, A. Centa.
ADUA. 15.30: «Ekspres s Skalnatega gorovja» - S. Laurel.
VENEZIA. 15.30: «Divje duše».
CARDUCCI. 15: «Chartotova dediščina» - S. Temple.
BELVEDERE. 16: «Učiteljica».
ARGENTINA. 16: «Neka žena je pala».
LJUDSKI VRT. 21: «Narednik York» - G. Cooper.

Izgubljeno

Izgubila sem železniško izkaznico Trst-Miramar na ime Silvana Tedesco. Poštenega najditelja naprošam, da jo vrne na isto ime. Prosek 42. 234

Odg. urednik DUSAN HRESCAK

OD TRIGLAVA DO JADRANA

Prosimo mlade duhovnike

Vsi duhovniki, ki ste šli skozi ogenj Santinovega Malega semenišča v Kopru, vsi duhovniki, ki ste šli skozi ogenj Margottijevega Malega in Velikega semenišča v Gorici, se še spomnjate, koliko smo morali pretrpeti zaradi ljubezni do svojega naroda, zaradi zvestobe do svojega jezika. Kolikokrat smo skrivaj stiskali pesti in škripali z zobmi zaradi prestanih poniževanj. Takrat smo obetali: Pride še dan pravice!

Zdaj izpolnimo svoje obljube. Prosimo Vas za naslednjo pomoč: Pošljite nam svoje spisane drevnike (nekateri ste po več let pisali), svoje «spomine», pisane beležke, ki jih hranite doma. Kdor jih nima, naj sede k mizi in v spomin na pretrpele dni spiše vsaj nekaj strani spominov, pri čemer so važna dejstva, ne pa čustvene pripombe. Prosimo tudi tiste, ki so izstopili iz semenišča! Zbrano gradivo bomo obdelali in porabili, zlasti pa v obliki brošure poslali svetemu očetu v Rim, ki naj spozna, kaj vse so morali prestati slovenski in hrvaški semeniščniki v Kopru in Gorici. Na željo se vam bo vrnilo vse posojeno gradivo. Pošljite na naslov:

Frano Skrlj, Ajdovščina, ali «Primorski dnevnik» v Trstu, piazza Goldoni 1.

V petek izide

Ljudski tednik

v dveh barvah s pestro in zanimivo vsebino:

Barvna ilustrirana priloga
Ozadje dogodkov na Kitajskem
O ljudskem sodstvu
Zunanji politični pregled tedenskih dogodkov in dogodkov doma itd., itd.

Čitajte, širite Ljudski tednik!

Št. Peter na Krasu

PROSLAVA ROJSTNEGA DNE MARŠALA TITA

Na predvečer obletnice je bila vas praznično razpoložena. Ko se je zmračilo, so na oknih zagorele luči, po hribih pa kresovi. Zdaj pa zdaj so okolico razsvetljevali umetni ognji. Pozneje se je izpred poslopja KNOO-ja, na pročelju katerega je bilo razsvetljeno ime Tita, razvil dolg sprevod z baklami. Ob koncu je navzočim spregovoril tov. Marjan. Med drugim je dejal, da se ljudstvo še naprej bori za dosego svojega cilja, za priključitev k Titovi Jugoslaviji. Za njim je spregovoril še major Brest. Potem se je ob prepevanju partizanskih pesmi množica razšla. Naslednji dan je šentpeterska šolska mladina odšla v Postojno, kjer je bil množičen fizkulturni nastop.

K. L.

Koper

MLADINA JE ODŠLA PROSTOVOLJNO GRADIT ŽELEZNIŠKO PROGO

Minulo nedeljo je odšla iz Kopra prva skupina skovenskih in italijanskih mladincev in mladink, ki so se prostovoljno javili za graditev mladinske proge Brčko - Banovići. Mladina je v povorki in prepevajoč partizanske pesmi obšla mestne ulice. Na trgu maršala Tita jo je v imenu okrajnega INOO pozdravil tov. Petrič. Tov. Karlo ji je spregovoril v imenu mladinske organizacije. Skupina šteje šestdeset mladincev. Mladince in mladinke je pred odhodom navdušeno pozdravila velika množica ljudstva.

A. B.

Osp

ŠOLSKA MLADINA JE OBISKALA RANJENCE

Dne 22. t. m. je šolska mladina iz Ospa obiskala in obdarovala ranjence ter bolnike v vojaški bolnici v Ankaranu. Mali pionirji in pionirke so nesli ranjencem češnje in jajca. Zapeli so jim tudi nekaj partizanskih in narodnih pesmi. Ranjenci so bili obiska nad vse veseli. Sedaj se pripravljata tudi pevski zbor in godba iz Ospa da bosta v isti bolnici in na povabilo ranjencev priredila kulturni miting.

A. B.

Bovec

MLADINSKO ZBOROVANJE

Dne 23. t. m. je bilo v Bovcu mladinsko zborovanje kateremu so prisostvovali tov. Verginella, tov. Buffon in tov. Vigna iz Trsta. Gostje so mladini govorili o nalogah v bodočem delu. Bovška mladina je tovarišem zelo hvaležna za obisk in za navodila. Po njih je poslala vsej tržaški antifašistični mladini najtoplejše pozdrave in obljubo, da se bo še odločneje borila za priključitev k Jugoslaviji.

Trenta

UDARNIŠKO DELO

Bivši partizani in tovariši, ki so se vrnili iz Francije, so z udarniškim prostovoljnim delom obnovili cesto, ki pelje v Kranjsko goro. Cesta že delj časa ni bila sposobna za promet, ker jo je zimsko neurje močno pokvarilo. Tudi v Soči bodo pričeli popravljati cesto. Krajevni narodno osvobodilni odbor v Soči je zaprosil sindikat v Trenti za šest delavcev, katere bodo sami plačali. Poleg tega pa je isti odbor pripravil vse potrebno za pričetek množičnega udarniškega dela. Požrtvovalna mladina in pionirji iz Trente so v zadnjem času nabrali tudi 30 kg smole in jo podarili Rdečemu križu v Tolminu ki jo bo uporabil v zdravstvene namene.

Kazlje

POŽRTVOVALNOST VAŠČANOV

Čeprav so Kazlje skoro docela porušene, so vaščani na vseh toriščih zelo aktivni. Po težkem vsakodnevnem delu na polju in pri zasilnem popravljanju svojih domov, se prebivalci zvečer udeležujejo predavanj in zborovanj. Tudi na kulturno prosvetno delo niso pozabili. S pomočjo starih članov prosvetnega društva so se pričel pripravljati na novo prireditev. Sedaj se uče štiridejanko «Posestrimi». Zavedajo se, da ni treba le marljivo delati na polju, temveč da tudi ne smejo zaostajati za ostalimi vasmi prav v nobenem oziru. To čuti prav vsak vaščan. Mlajši in starejši hite na vaje in na predavanja, ker hočejo pridobiti vse to, kar so izgubili v času fašizma.

Kjuder Loizka

Miren

PRIPRAVE ZA MLADINSKI PRAZNIK

Mladina mirenskega okraja se temeljito pripravlja na svoj prvi praznik, ki bo 2. junija. Največjo živahnost je opaziti v Mirnu samem, kjer je minulo nedeljo mladina iz Mirna, Rup in Sovodenj udarniško pripravljala igrišče za telovadni nastop. Da bi nastop čim lepše uspel, se mladinci vsak večer vadijo. Poleg tega se mladina iz Renč, Bilj in Mirna pripravlja na tekme, ki se bodo vršile ob telovadnem nastopu. Mladinci in mladinke se vadijo v plavanju, v teku na sto metrov, metanju krogle in diska ter drugem. Okrajni odbor ZMJK poziva vse mladince in mladinke, naj se čim temeljiteje pripravijo, da bo telovadni nastop dobro uspel.

Istra se ne da opehariti

15.000 glava množica je manifestirala na Titov rojstni dan za priključitev k Jugoslaviji

Prebivalstvo koprskega okraja je res dostojno praznovalo rojstni dan maršala Tita in še enkrat jasno izpovedalo svojo trdno voljo, da se vsa Primorska priključi k Jugoslaviji. (Glej sliko na prvi strani).

Na predvečer se je razvila po Kopru baklada, po gričih so zagoreli številni kresovi. V soboto zjutraj se je začelo zbirati ljudstvo iz vsega okraja. Dolga povorka se je razvila od bivše postaje. Na čelu so nosili veliko Titovo sliko in zastave. Manjše povorke manifestantov iz Izole in Pirana, ki so se pripeljale z barkami, so se razvile od pomola. V kratkem času je bil glavni trg nabito poln množice, ki je nosila neštevilne zastave, slike maršala Tita in transparente z napisi v slovenščini in italijanščini: «Nočemo črt, hočemo Jugoslavijo, živel Tito, živel Kardelj!»

V otvoritev proslave in manifestacije so zapeli nekaj pesmi združeni pevski zbori. Z harmoniko in veselim korakom so prikorakali mladinci, ki pojdejo prostovoljno gradit mladinsko progo v Bosno. 15 tisoč glava množica je burno pozdravila tovariša Jakseticha in ostale govornike. Tov. Jaksetich, Albreht in komandant bataljona so poudarjali kar množica čuti, kar ljudstvo zahteva. Navdušeno ploskanje in vzklikanje je prekinjalo govornike, ko so omenjali edino pravo rešitev za vso Julijsko krajino in Trst, to je priključitev k Jugoslaviji in ko so omenjali maršala Tita.

Zbrana množica je burno odobrila resolucije, ki so jih poslali tov. Titu, in pozdrave tržaškemu ljudstvu. Z veljkim zadoščenjem so sprejeli novico, da je mestni odbor spremenil ime glavnega trga v «Trg maršala Tita».

Popoldne ob treh je bil telovadni nastop na igrišču izven mesta. Nastopilo je 950 telovadcev iz samega koprskega okraja. Velika množica je z veseljem in zadovoljstvom prisostvovala prvemu nastopu kmečke in delavske mladine v Kopru. Najbolj so se izkazale male pionirke in mladeniči. Zapeli so tudi pevski zbori 350 pevcev in pevk iz koprskega okraja, domače godbe pa so igrale koračnice. Po končanem nastopu se je mladina in ostala množica vrnila v mesto.

Meščani so kar gledali slikovito povorko fizkulturnikov, ki so ob morju strumno, samozavestno korakali po mestu, preko Titovega trga v Dijaški dom. To je bila prava Istra.

Tu smo lahko videli dušo, voljo Istre.

To naj pogledajo gospodje, ki v Parizu mešetarijo, temu naj prisluhne gospod De Gasperi, ali tržaški CLN. Temu ljudstvu ni mogoče govoriti o nikakih črtah.

Se enkrat in dovolj jasno je povedalo prebivalstvo severozapadne Istre svojo trdno voljo in odločnost, in to prav na rojstni dan svojega največjega voditelja in branitelja.

Prišli so kmetje in delavci iz najbolj oddaljenih krajev, Slovenci in Italijani iz Izole in Pirana, kmetje in koloni; prišli so sedaj, ko so slišali o nekih res neumnih predlogih, katerim ne morejo verjeti, ker so nemogoči in preveč krivični. Kako pa bi to ljudstvo odgovorilo, če bi pri zeleni mizi gospodje res hoteli vsiliti kaj takšnega, če bi mu res hoteli vzeti Trst? Istrski kmet in delavec je postal samozavesten, ne bo se pustil več opehariti, kajti draga mu je njegova zemlja, njegov dom. Okusil je že svobodo, ki jo hoče uživati na vsak način v svoji domovini, s svojimi brati, v novi Jugoslaviji.

Tega naj se zaveda kdor odloča o Istri in Trstu.

Slovensko narodno gledališče za Trst in Primorje

gostuje s Surekovo glasbeno komedijo *«Pesem s ceste»* v režiji Milana Košiča in inscenaciji arh. Ernsta Franza po sledečih krajih Slovenskega Primorja:

29. maja ob 20 uri v Kobaridu; 30. maja ob 16. uri v tovarni v Anhovem; 30. maja ob 20. uri v Kanalu; 31. maja ob 20. uri v Kojskem; 1. junija ob 20. uri v Dornbergu.

Pri «Pesmi s ceste» sodelujejo: Ema Starčeva, Zlata Rodošekova, Milan Košič, Rade Nakrst, Modest Sancin, Stane Raztresen in Sandi Valič. Glasbene vložke igra glasbeni trio iz Trsta pod vodstvom tov. Ervina.

Prireditve, predavanja in sestanki

PRIREDITEV NA OPČINAH. Šolska mladina z Opčin in iz Gropade nastopi v četrtek 30. t. m. ob 19. uri z enodejankama «V pustni noči» in «Skrati». Starši pripeljite vaše malčke!

KULTURNI KROŽEK «SKORKLJA» obvešča, da bo danes 29. t. m. ob 20.30 uri važna konferenca v prostorih v Vicolo dell'Ospedale Militare 23. Vabljeni so vsi člani.

Fizkulturne tekme

NOGOMETNI TURNIR ZA POKAL «PINO COVERLIZZA». V četrtek 30. t. m. bodo v okviru turnirja za pokal «Pino Coverlizza» odigrali sledeče tekme: Skedenj-Kavčič ob 8. uri, Gaslini - Rocol ob 10 uri, Dugolin - Rinaldi ob 18. uri, vse na igrišču CRDA.

NOGOMETNA TEKMA MED NAMEŠČENCI DELAVSKIH ZADRUG. V četrtek 30. t. m. ob 17. uri se bo na igrišču CRDA (Sv. Andrej, zadnja postaja tramvaja št. 9) vršila zanimiva prijateljska nogometna tekma med novo «enajstorico» poročenih nameščencev in nadebudno skupino samskih nameščencev. Vabljeni so vsi nameščenci delavskih zadrug.

Enotni sindikati in zadruge

OBVESTILO TISKOVNEGA URADA ENOTNIH SINDIKATOV.

Sporočila in objave

Vse referente urada za tisk in propagando pri direktivnih svetih vseh kategorij in tovarniških odborov vabimo na sestanek, ki bo v petek ob 7. uri v ulici Imbriani 5, soba 11.

SINDIKAT PREHRANE. Vse pekovske delavce, ki so nameščenci ali brezposelni, vabimo na splošno skupščino pekovskih delavcev, ki bo v petek 31. t. m. ob 17. uri na sedežu sindikata kemične stroke v ulici Conti 11.

V soboto 1. junija ob 17. uri bo sestanek direktivnega sveta.

SINDIKAT POMORSKIH IN PRISTANIŠKIH USLUŽBENCEV javlja, da bo sestanek direktivnega sveta v sredo 29. t. m. ob 18. uri.

SINDIKAT GRADBENE STROKE vadi vse zaupnike in vse tovarniške odbore vštevši razne referente, na sestanek, ki bo v četrtek 30. t. m. ob 18. uri v ulici Imbriani 5.

Razno

RAZDELJEVANJE OHROVTOVIH IN ZELJEVIH SADIK. Pri okrožnem kmetijskem nadzorništvu v Gorici ulica Duca d'Aosta 55, so pričeli razdeljevati po znižanih cenah ohrovtove in zeljeve sadike. Vsi oni ki imajo namen kupiti te sadike naj se v uradnih urah zglase pri omenjenem nadzorništvu.

TEČAJ ZA GRADBENE DELAVCE. Okrožni urad za delo v Gorici obvešča interesirance ki nameravajo obiskovati tečaj, da rok za vlaganje prošenj zapade 31. t. m. Zaradi tega opozarja interesirance, da brez odloga vložijo prošnje za vpis. Hkrati obvešča, da ne bodo smeli obiskovati tečaje tisti, ki niso kot brezposelni vpisani pri posredovalnici za delo.

RAZDELJEVANJA TOBAKA V GORICI. Glavna zaloga tobačnih izdelkov javlja: V sredo, dne 29. t. m. bodo delili tobak za drugo polovico maja, in sicer po 60 gramov domačega in 20 gramov inozemskega tobaka (dodatni obrok) na odrezka št. 19 in 20 sedanje tobačne nakaznice. Obrok je sestavljen iz naslednjih cigaret: Macedonija 10 g, Nazionali 40 g, Popolari 10 g; inozemske cigarete: Capitol, Prumac rouge, Codimek 20 g; skupni obrok vseh cigaret 80 g. Cene inozemskih cigaret je: Capitol 7.50 lir, Prumac rouge in Good Luck 9 lir za komad.

Razdeljevanje živil

RAZDELJEVANJE MASTI. Danes bo pričelo razdeljevanje masti vsem potrošnikom mesta Trsta in pokrajine. Na osebo pride 180 g. Načelniki prehranjevalnih uradov pokrajine naj nemudoma dvignejo pri Udis-u potrebne odrezke. Dne 8. junija t. l. bo razdeljevanje zaključeno. Cena 70 lir kg.

ZA BOLNIKE. Z ozirom na objavo z dne 26. in 27. t. m. o razdeljevanju konzerviranega mesa bolnikom, javljamo da je cena določena na 90 lir za kg. Zato bo cena škatle po 850 g 76.50 lir.

RADIO

SREDA, 29. MAJ

7 Glasba za dobro jutro; 7.10 branje sporeda v slov.; 7.15 poročila v slov.; 7.30 poročila v ital.; 7.45 koledar; 7.55 pestra jutranja glasba; 11.30 prenos iz Vidma; 12 operna glasba; 12.30 zdravniško predavanje; 12.45 poročila v slov.; 13 napoved časa - poročila v ital.; 13.15 čitanje sporeda in reproducirana glasba; 13.30 orkester pod vodstvom dirigenta Ortusa; 14 predavanje v ital.; 14.15 pregled vesti; 17 prenos iz Vidma; 18 klavirski koncert; 18.30 odmev dela; 19 oddaja odreda Jugoslovanske armade; 19.30 Shakespeare: «Romeo in Julija» (slov.); 20 napoved časa - poročila v slov.; 20.15 poročila v ital.; 20.30 ritmičen orkester; 21 predavanje v ital.; 21.10 slavni skladatelji; 22 pustolovska igra; 23 zadnje vesti v slov.; 23.15 zadnje vesti v ital.; 23.25 nočno zabavišče.